

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๘๘
วันพฤหัสบดี ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายสุพจน์ ไข่มุกด์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายอภิชาต สุขัคคานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	โฆษกกรรมการ
๕. นายวรชิต สิงหเสนี	โฆษกกรรมการ
๖. นายชาติชาย ณ เชียงใหม่	โฆษกกรรมการ
๗. นายอุดม รัฐอมฤต	โฆษกกรรมการ
๘. นางกิริณา สุมาวงศ์	กรรมการ
๙. นางจุรี วิจิตรวาทการ	กรรมการ
๑๐. นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย	กรรมการ
๑๑. นายเอียรชัย ณ นคร	กรรมการ
๑๒. พลเอก นิวัติ ศรีเพ็ญ	กรรมการ
๑๓. นายประพันธ์ นัยโกวิท	กรรมการ
๑๔. นายภุมรัตน์ ทักษาดิพงษ์	กรรมการ
๑๕. พลตรี วีระ โรจนนาค	กรรมการ
๑๖. นายศุภชัย ยาวะประภาษ	กรรมการ
๑๗. นายอัษฎพร จารุจินดา	กรรมการ
๑๘. พลเอก อัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ
๑๙. นายปกรณ์ นิลประพันธ์	เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง
๒๐. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	เลขานุการกรรมการ คนที่สอง

กรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

นายภัทร คำพิทักษ์ (ลาการประชุม)

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายจินตพันธุ์ ทังสุบุตร

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ

๒. นายวราห์ เห่งพุ่ม

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑. นายนาถะ ดวงวิชัย

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานประธานรัฐสภา

๒. ว่าที่เรือตรี ยุทธนา สำเภาเงิน

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาบุคลากร

ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์

๒. รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

ผู้ชำนาญการประจำตัวกรรมการ

๑. นางสุภัทรา เชื้ออรอด

๒. นางสาววรัญญา ทศน์ศรีวงศ์

๓. นางสาวฐิติพร วิชัยธนพัฒน์

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๕๕ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม
ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

คณะกรรมการมีมติเลื่อนรับรองบันทึกการประชุม

(บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๐ วันจันทร์ ที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๘ ถึงครั้งที่ ๘๗ วันพุธ ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ อยู่ระหว่างการตรวจทานของนายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง)

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา

พิจารณาความเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญเบื้องต้น

ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาความเห็นและข้อเสนอแนะของภาคส่วนต่าง ๆ ต่อร่างรัฐธรรมนูญ (ร่างเบื้องต้น) ในร่างมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา ๔๑

“มาตรา ๔๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และฟ้องหน่วยงานของรัฐ ขอบเขตแห่งสิทธิและการใช้สิทธิตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ประเด็นการพิจารณา

เมื่อคราวประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘๗ วันพุธ ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรานี้ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และฟ้องหน่วยงานของรัฐ

ขอขเขตแห่งสิทธิและทวงใช้สิทธิตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติบุคคลหรือชุมชนย่อมมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนได้ ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับรู้ในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ แสดงความเห็น ว่า ความในวรรคหนึ่งควรเพิ่มเติมคำว่า “รัฐวิสาหกิจ” และ “องค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล” ต่อจากคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” เพื่อให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า คำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ในวรรคหนึ่ง หมายรวมถึงรัฐวิสาหกิจและองค์กรอื่นของรัฐทั้งที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคลอยู่แล้ว

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่างมาตรา ๔๑ ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อคราวประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘๗ วันพุธ ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

มาตรา ๔๓

“มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิดำเนินการหรือร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการอนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ”

ประเด็นการพิจารณา

เมื่อคราวประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๘๗ วันพุธ ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ที่ประชุมมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรานี้ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิดำเนินการหรือร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการอนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ”

บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนมีสิทธิเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

นายชาติชาย ณ เชียงใหม่ โฆษกกรรมการ เสนอเพิ่มเติมความว่า “สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น” ในร่างมาตรานี้ ตามข้อเสนอของภาคประชาชน

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขความในร่างมาตรานี้ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิดำเนินการหรือร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการอนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ รวมตลอดทั้งการจัดให้มีระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น สิทธิดังกล่าวหมายความรวมถึงการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการด้วย”

บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนมีสิทธิเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๓ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิดำรงชีพหรือร่วมทำประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นหรือรัฐ ในทรัพยากรน้ำ พืชพันธุ์ หรือส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ รวมตลอดทั้งการจัดให้มีระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น สิทธิดังกล่าวหมายความรวมถึงการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการด้วย”

บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนมีสิทธิเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

มาตรา ๔๕

“มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมืองซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลใดซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น”

ประเด็นการพิจารณา

ที่ประชุมสอบถามและแสดงความเห็น ดังนี้

- ความในวรรคสองควรกำหนดให้พรรคการเมืองต้องมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลไม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคกระทำการอันจะทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสอง เป็นดังนี้ “กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมืองซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลใดซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น และมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง”

- มีกรรมการสอบถามว่า ความในมาตรานี้ควรกำหนดเรื่องการยุบพรรคการเมืองไว้ด้วยหรือไม่

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สมาชิกขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เสนอให้กำหนดเรื่องการสนับสนุนทางการเงินให้กับกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองจากภาษีที่รัฐจัดเก็บ

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องการยุบพรรคการเมืองและการสนับสนุนทางการเงินให้กับกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองนั้น ควรนำไปกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๕ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมืองซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลใดซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น และมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง”

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า มุติเพื่อผู้บริโภคนำโดยนางสาวสารี อ๋องสมหวัง เสนอให้นำเรื่องสิทธิผู้บริโภคมากำหนดไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และเสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระ เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๑ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ประธานกรรมการเสนอเพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๕/๑

“มาตรา ๔๕/๑ สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับการคุ้มครอง

บุคคลย่อมมีสิทธิรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค”

ประเด็นการพิจารณา

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ สอบถามว่า ความในมาตรานี้จะบังคับรัฐให้ต้องสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการองค์กรของผู้บริโภคหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความในร่างมาตรานี้ไม่บังคับให้รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการองค์กรของผู้บริโภค แต่ความในร่างมาตรา ๕๗ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและการรวมกลุ่มของผู้บริโภคบังคับให้รัฐต้องให้การสนับสนุนงบประมาณด้วย เพราะเป็นหน้าที่ของรัฐ

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ สอบถามว่า เมื่อมีการเพิ่มเติมเรื่องสิทธิของผู้บริโภคไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ซึ่งแตกต่างไปจากความประสงค์ของคณะกรรมการที่ต้องการจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการควรจะต้องชี้แจงให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ได้รับทราบถึงผลดีและผลเสียหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า คณะกรรมการควรชี้แจงให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้าใจว่า เพราะเหตุใดคณะกรรมการจึงบัญญัติสิทธิของผู้บริโภคในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย แต่ไม่ควรชี้แจงว่าการบัญญัติสิทธิของผู้บริโภคไว้ในหมวดนี้มีข้อดีหรือข้อด้อยมากกว่าการกำหนดไว้ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อย่างไร

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงเพิ่มเติมว่า มุติเพื่อผู้บริโภคต้องการให้กำหนดว่าองค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรที่เป็นอิสระ

ประธานกรรมการกล่าวว่า องค์กรของผู้บริโภคตามความในร่างมาตรานี้จะมีความเป็นอิสระหรือไม่ ขึ้นอยู่กับประชาชนที่รวมกลุ่มกันจัดตั้งองค์กรดังกล่าว

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเพิ่มความเป็นร่างมาตรา ๔๕/๑ ดังนี้

“มาตรา ๔๕/๑ สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับการคุ้มครอง

บุคคลย่อมมีสิทธิรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค”

มาตรา ๕๗

“มาตรา ๕๗ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริโภครวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิของตน”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการกล่าวว่า เมื่อมีการเพิ่มร่างมาตรา ๔๕/๑ แล้วอาจตัดความในร่างมาตรานี้ ออกทั้งหมดได้

นายชาติชาย ณ เชียงใหม่ โฆษกกรรมการ แสดงความเห็นว่ แม้คณะกรรมการจะได้เพิ่มร่าง มาตรา ๔๕/๑ เรื่องสิทธิของผู้บริโภคตามข้อเสนอของมูลนิธิเพื่อผู้บริโภคแล้ว ก็ไม่ควรตัดความในมาตรานี้ ออกทั้งหมด เพื่อเป็นการบังคับให้รัฐมีหน้าที่ต้องให้การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้วย จึงเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม ความในมาตรานี้เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๗ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และส่งเสริมและ สนับสนุนให้ผู้บริโภค รวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิของตน”

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า การตัดความในร่างมาตรานี้ ซึ่งอยู่ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ออกทั้งหมด อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้บริโภคโดยรวมจากการ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมาตรา ๖๑ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ก็ไม่ได้ครอบคลุมสิทธิของผู้บริโภค จึงเสนอให้คงความในร่างมาตรานี้ไว้บางส่วนและนำสิทธิของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๖๒ มากำหนดเพิ่มเติมไว้ในร่างมาตรานี้ ได้แก่ ๑. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนา คุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ๒. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือ บริการ ๓. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ๔. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมใน การทำสัญญา และ ๕. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขความในร่างมาตรานี้ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๗ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และส่งเสริมและ สนับสนุนให้ผู้บริโภค รวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิของตนด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านกรรู้ข้อมูลที่เป็น จริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใด”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๕๗ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๗ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และส่งเสริมและ สนับสนุนให้ผู้บริโภค รวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิของตนด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านกรรู้ข้อมูลที่เป็น จริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใด”

มาตรา ๔๖

“มาตรา ๔๖ บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้

ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุด เพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้

การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง”

ประเด็นการพิจารณา

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า คณะกรรมการสิทธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เสนอให้ขยายระยะเวลาในวรรคสามจากสามสิบวันเป็นหกสิบวัน

นายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง กล่าวว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้สองช่องทาง คือ ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และยื่นเรื่องให้อัยการสูงสุดดำเนินการ

ประธานกรรมการกล่าวว่า การกำหนดให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องตามร่างมาตรานี้ได้สองช่องทางอาจทำให้เกิดความวุ่นวายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล เนื่องจากจะมีการยื่นคำร้องจำนวนมาก การกำหนดให้ต้องยื่นเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาดำเนินการก่อนจึงมีความเหมาะสมแล้ว ในส่วนของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ให้ชัดเจนว่าต้องมีหลักฐานในการยื่นเรื่องให้อัยการสูงสุดด้วย

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- การกำหนดให้อัยการสูงสุดมีระยะเวลาสามสิบวันในการพิจารณาเรื่องเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความเหมาะสมแล้ว การขยายระยะเวลาเป็นหกสิบวันอาจทำให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองได้

- ระยะเวลาสามสิบวันตามความในวรรคสามเป็นระยะเวลานานเกินไปสำหรับการกระทำที่เป็น

- อัยการสูงสุดมีดุลพินิจในการพิจารณาดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ก่อนระยะเวลาสามสิบวันในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขความในวรรคสาม เป็นดังนี้ “ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๖ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๖ บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้

ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุด เพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสามสิบห้าวัน นับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง”

มาตรา ๔๗

“มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๒) ป้องกันประเทศ และรักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (๓) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- (๔) เข้ารับการศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ
- (๕) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๖) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
- (๗) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ
- (๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
- (๙) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๑๐) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ”

ประเด็นการพิจารณา

นายชาติชาย ณ เชียงใหม่ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า กระทรวงมหาดไทยเสนอให้กำหนดเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้เป็นหน้าที่ของประชาชน และเสนอเพิ่มคำว่า “ทรัพยากรธรรมชาติ” ใน (๘)

นางกิริธรา สุมาวงศ์ กรรมการ กล่าวว่า จากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ประชาชนส่วนหนึ่งต้องการให้แก้ไขเพิ่มเติมความใน (๑๐) ในเรื่องการต่อต้านและการชี้เบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตและเสนอเพิ่มเรื่องมรดกของชาติไว้ใน (๘) ด้วย

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรานี้ โดยแก้ไขความใน (๒) เป็นดังนี้ “ป้องกันประเทศ รักษาเกียรติภูมิ พิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน” ให้แก้ไขความใน (๓) เป็นดังนี้ “มีวินัยและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด” ให้เพิ่มความว่า “และเรียนรู้หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม” ใน (๔) ให้แก้ไขความใน (๘) เป็นดังนี้ “ร่วมมือ สนับสนุน อนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ให้เพิ่มเรื่องการต่อต้านการทุจริตใน (๑๐) และให้เพิ่มความเป็นอนุมาตราใหม่ ดังนี้ “(๑๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีวินัยและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ”

ประธานกรรมการสอบถามว่า ร่างมาตรา ๔๗ (๘) ควรเพิ่มความว่า “มรดกของชาติ” หรือไม่

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า ความว่า “มรดกของชาติ” ในร่าง มาตรา ๔๗ (๘) ควรตัดออก เนื่องจากมีความไม่ชัดเจนและอาจมีข้อสงสัยว่าหมายความว่ารวมถึงมรดกโลกด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๗ (๘) เป็นความว่า “ร่วมมือและสนับสนุน การอนุรักษ์ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ”

สำหรับเรื่องการต่อต้านการทุจริตนั้นไม่ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนและเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรานี้ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) ป้องกันประเทศ และรักษาเกียรติภูมิ พิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของ แผ่นดิน และให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(๓) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(๔) เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ

(๕) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๖) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความ แดกแยกหรือเกลียดชังในสังคม

(๗) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็น สำคัญ

(๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

(๙) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๑๐) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๔๗ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) ป้องกันประเทศ และรักษาเกียรติภูมิ พิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของ แผ่นดิน และให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(๓) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(๔) เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ

(๕) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๖) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความ แดกแยกหรือเกลียดชังในสังคม

(๗) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็น สำคัญ

(๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

(๙) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๑๐) ไม่รวมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ”

มาตรา ๔๘

“มาตรา ๔๘ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐพึงจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสม”

ประเด็นการพิจารณา

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง กล่าวว่า คณะรัฐมนตรีเสนอให้นำความในมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มากำหนดไว้ในร่างมาตรานี้ และตัดเรื่องการข่าวกรอง และการทูตออก รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมคำว่า “ทั้งนี้ ตามความเหมาะสม” เป็น “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เสนอแก้ไขคำว่า “รัฐพึง” เป็น “รัฐต้อง” และเพิ่มเรื่องการพัฒนาประเทศ และตัดเรื่องการทูต และการข่าวกรอง ออกจากร่างมาตรานี้

ที่ประชุมสอบถามและแสดงความเห็น ดังนี้

- การข่าวกรอง และการทูต เป็นเรื่องที่มีความสำคัญของประเทศ จึงควรกำหนดไว้ในร่างมาตรานี้ ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรานี้ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๘ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และการพัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐพึงต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด”

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การพิทักษ์รักษาอธิปไตย เกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และความมั่นคงของรัฐ ต้องใช้ทั้งการทหาร การทูต การข่าวกรอง และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ประกอบกัน ดังนั้น เสนอให้ตัดความในร่างมาตรา ๔๙ ความว่า “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด” ออกทั้งมาตรา และนำความดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๔๘ จะเหมาะสมยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากนำความในร่างมาตรา ๔๙ มารวมกับความในร่างมาตรา ๔๘ อาจทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าจะมีการใช้การทหาร การทูตและการข่าวกรองในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น การบัญญัติแยกร่างมาตรา ๔๙ ไว้อีกส่วนหนึ่งจึงเหมาะสมแล้ว

- มีกรรมการสอบถามว่า ร่างมาตรา ๔๘ คำว่า “สิทธิ” กับคำว่า “อธิปไตย” ควรบัญญัติแยกกันหรือไม่

พลเอก อัฐพร เจริญพานิช กรรมการ ชี้แจงว่า การบัญญัติคำว่า “สิทธิอธิปไตย” ถูกต้องแล้ว เนื่องจากคำว่า “อธิปไตย” มีการบัญญัติแยกไว้ในส่วนแรกของร่างมาตรา ๔๘ อยู่แล้ว

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ในกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐจะมีอำนาจหลักสองประการ คือ อำนาจอธิปไตย และสิทธิอธิปไตย

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า คำว่า “สิทธิอธิปไตย” หรือ Sovereign Rights เป็นถ้อยคำที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้เสนอถ้อยคำดังกล่าว

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๔๘ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๘ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิ และผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ **และ**ความสงบเรียบร้อยของประชาชน **และการพัฒนาประเทศ** เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐ**พึงต้องจัดให้**มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ **ทั้งนี้ ตามที่สมควรเหมาะสม**”

มาตรา ๔๙

“มาตรา ๔๙ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการกล่าวว่า ข้อเสนอของจังหวัดบุรีรัมย์ ความว่า “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและจัดให้มีข้อบังคับจริยธรรมจารีตทางสังคม เป็นธรรมนูญหมู่บ้านและชุมชนเมือง” ไม่อาจบัญญัติในร่างมาตรา ๔๙ ได้

นายอภิชาติ สุชัคคานนท์ รองประธานกรรมการ คนที่สอง กล่าวว่า ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญของพลตำรวจเอก ชิตชัย วรรณสถิตย์ สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ความว่า “รัฐต้องดูแล ส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นธรรม รวมทั้งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษากฎหมาย” เป็นข้อเสนอที่ดี เนื่องจากเป็นการขยายความในร่างมาตรา ๔๙ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความมุ่งหมายของร่างมาตรา ๔๙ คือ ต้องการให้ประชาชนทุกคนรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามกฎหมาย ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ก็ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดด้วย

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการปกครองท้องถิ่น สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทยเสนอให้บัญญัติเรื่องการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคให้ชัดเจนในร่างมาตรา ๔๙

ประธานกรรมการกล่าวว่า รัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ไม่มีหมวดหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น เรื่องที่คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการปกครองท้องถิ่น สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทยเสนอนั้น ควรบัญญัติไว้ในหมวดอื่น เช่น หมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ ไม่ใช่ในร่างมาตรา ๔๙ ซึ่งเป็นเรื่องหน้าที่ของรัฐ

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ แสดงความเห็น ว่า รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ บัญญัติเรื่องการบริหารราชการส่วนภูมิภาคไว้อย่างชัดเจน แต่ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการไม่ได้บัญญัติแยกเรื่องการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นอีกหมวดหนึ่งเช่นเดียวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทยมีความกังวลในเรื่องดังกล่าว

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง เลขานุการกรรมการ คนที่สอง ชี้แจงว่า เหตุที่สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทยเสนอให้บัญญัติเรื่องการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคให้ชัดเจนในร่างมาตรา ๔๙ เนื่องจากร่างมาตรา ๔๙ บัญญัติว่า “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด”

ดังนั้น หากบัญญัติเรื่องการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคในร่างมาตรา ๔๙ หมายความว่า รัฐต้องคงหลักการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า ไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติเรื่องการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาควมอยู่ในการบริหารราชการแผ่นดินอยู่แล้ว และรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ไม่มีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ เว้นแต่ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ที่มีการบัญญัติเรื่องการบริหารราชการส่วนภูมิภาคไว้อย่างชัดเจน

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่างมาตรา ๔๙ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๕๐

“มาตรา ๕๐ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษาก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล และดำเนินการให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

ประเด็นการพิจารณา

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า คณะรัฐมนตรีมีข้อสังเกตความในร่างมาตรา ๕๐ ว่า “มาตรานี้ลดสิทธิสวัสดิการทางการศึกษาที่เคยมีลงมาเหลือแค่ตามภาคบังคับคือ ๙ ปี แต่ปัจจุบันรัฐจัดการศึกษาให้ต้องไม่ต่ำกว่า ๑๒ ปีอยู่แล้ว ควรพิจารณาทบทวนไม่ให้เป็นการลดสิทธิของบุคคล” ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เนื่องจากร่างมาตรา ๕๐ เป็นการให้สิทธิทางการศึกษาที่มากกว่าในอดีต

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งถ้อยคำมีความชัดเจน แต่ร่างมาตรา ๕๐ วรรคสอง บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษาก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง” โดยไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนว่าไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย ทำให้มีความกังวลว่าสิทธิในการรับการศึกษาจะถูกลดลงเหลือเพียงเก้าปี ดังนั้น ควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง โดยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงการศึกษาภาคบังคับไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเสนอให้แก้ไขความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคสี่ เป็นดังนี้ “การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีวินัย มีวัฒนธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

ประธานกรรมการกล่าวว่า การไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ามีเฉพาะการศึกษาภาคบังคับ ส่วนการให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่าในการศึกษา ควรมอบให้เฉพาะผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งควรให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่าในการศึกษาตั้งแต่การศึกษาก่อนวัยเรียน ดังนั้น เสนอตัดความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคสาม ความว่า “และดำเนินการให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่าในการศึกษาตามความถนัดของตน” ออก และเพิ่มความเป็นวรรคห้า ดังนี้ “ในการดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสองและวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่าในการศึกษาตามความถนัดของตน”

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า เดิมมีการจัดการศึกษาภาคบังคับให้เด็กทุกคนไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่า ซึ่งความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง กำหนดให้รัฐดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่า ซึ่งเป็นระยะเวลาเพียงเก้าปี เท่านั้น จึงควรบัญญัติให้ชัดเจนว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่า

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากกำหนดให้รัฐไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่าในการจัดการศึกษาทั้งหมด อาจทำให้บุคคลที่มีฐานะยากจนไม่ได้รับประโยชน์เท่ากับบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย เนื่องจากบุคคลทั้งสองกลุ่มได้รับการยกเว้นค่าใช้จ่าในการศึกษาเช่นเดียวกัน

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณเพียงพอ จะมีการเปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยไม่เก็บค่าใช้จ่า ซึ่งหากสามารถรวมการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนได้ด้วยก็จะสอดคล้องกับความในร่างมาตรา ๕๐

- บุคคลที่มีฐานะยากจนหรือร่ำรวยสามารถเปลี่ยนแปลงฐานะได้ ดังนั้น ข้อกังวลที่บุคคลฐานะร่ำรวยจะแย่งสิทธิการได้รับการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าจากบุคคลฐานะยากจน จึงอาจขัดต่อความมุ่งหมายของร่างมาตรา ๕๐ ได้

- จากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนพบว่าประชาชนยังมีความเข้าใจร่างมาตรา ๕๐ คลาดเคลื่อนพอสมควร ทั้งนี้ ร่างมาตรา ๕๐ มีหลักการว่าบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย รัฐไม่จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่า นอกจากนั้น ยังให้ความสำคัญกับการจัดให้มีการศึกษาก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพ และกำหนดให้รัฐดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่าในการศึกษาตามความถนัดของตน

- ควรนำความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาบัญญัติรวมกันในลักษณะว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่า จะมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า รัฐสามารถจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาระดับปริญญาเอกโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าก็ได้ หากรัฐมีงบประมาณเพียงพอ ซึ่งไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่หากรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอ ควรสนับสนุนค่าใช้จ่าในการศึกษาให้แก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เป็นเบื้องต้นก่อน

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไทย ประจำเดือนธันวาคม ๒๕๕๘ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปรากฏว่ามีบุคคลวัยทำงานที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้นประมาณร้อยละ ๕๐ หรือประมาณ ๑๙ ล้านคน ดังนั้น ควรบัญญัติร่างมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่งว่า “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพ...” โดยไม่ต้องระบุว่าไม่เก็บค่าใช้จ่าย เนื่องจากรัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้ทุกคนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ แต่รัฐควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้แก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้รับการศึกษาที่เพียงพอด้วย

- ปัญหาการจัดการศึกษาของประเทศไทย ส่วนหนึ่งเกิดจากการได้รับการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากทุกโรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณในฐานเดียวกัน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีงบประมาณจำนวนน้อยเสียเปรียบโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้ ร่างมาตรา ๕๐ เป็นบทบัญญัติที่ดี เนื่องจากมีการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้แก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ และขยายการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมถึงการศึกษาก่อนวัยเรียนด้วย แต่ยังมีหลายฝ่ายที่ไม่เข้าใจเรื่องดังกล่าว จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๕๐ ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า การกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนไม่น้อยกว่าสิบสองปีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ไม่ทำให้เด็กได้รับความรู้และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง แนวทางที่ถูกต้องคือต้องจัดให้เด็กได้รับการศึกษาตามความถนัดของตน ดังนั้น เสนอตัดความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคสอง ความว่า “รัฐต้องดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษาก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง” ออกทั้งวรรค และแก้ไขความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง เป็นความว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย”

- มีการแสดงความเห็นว่า ควรเพิ่มความในร่างมาตรา ๕๐ ในลักษณะว่า บุคคลควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้ได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ เรื่อง ทั้งนี้ ไม่ควรกำหนดให้รัฐจัดการศึกษาให้เฉพาะเด็กเท่านั้น แต่ควรจัดให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต

- ความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่งที่แก้ไขใหม่ อาจทำให้เกิดภาระทางการคลังและงบประมาณของประเทศได้ เนื่องจากไม่มีการเก็บค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ และอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาได้

นายอิทธิพันธุ์ เชื้อบุญชัย กรรมการ กล่าวว่า สมาพันธ์สมาคมครูแห่งประเทศไทยเสนอให้รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีการจัดการศึกษาอบรมและการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นหลักประกันที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

นายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า ร่างมาตรา ๕๐ เป็นการวางหลักการของการจัดการศึกษาในประเทศไทย ส่วนเรื่องการจัดการศึกษาอบรมและการพัฒนาวิชาชีพครูควรบัญญัติไว้ในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาจะเหมาะสมมากกว่า

พลเอก อภิรัชต์ พลเอก เจริญพานิช กรรมการ กล่าวว่า คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงศึกษาธิการไม่ขัดข้องในเรื่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ แต่เสนอว่าการให้เด็กได้รับการศึกษาโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายมักเกิดปัญหาว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายในเรื่องใด จึงควรระบุให้ชัดเจนว่าหมายถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประธานกรรมการกล่าวว่า การจัดการศึกษาภาคบังคับให้เด็กทุกคนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการในการกำหนดว่าจะไม่เก็บค่าใช้จ่ายในเรื่องใด ทั้งนี้ การจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสียค่าใช้จ่ายบางส่วน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการได้รับการศึกษาด้วย

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง กล่าวว่า การจัดการศึกษาภาคบังคับให้เด็กทุกคนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อาจก่อให้เกิดผลในทางตรงข้ามทำให้ผู้ปกครองและเด็กไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา เนื่องจากรัฐรับภาระในการเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาแทน

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า หากบัญญัติเรื่องการจัดการศึกษาอบรมและการพัฒนาวิชาชีพครูไว้ในหมวดปฏิรูปการศึกษา ควรบัญญัติให้ชัดเจน และอย่างน้อยต้องมีหลักประกันว่าผู้ประกอบวิชาชีพครูจะได้รับการพัฒนาความรู้และมีความก้าวหน้าต่อไป

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องการจัดการศึกษาอบรมและการพัฒนาวิชาชีพครูควรบัญญัติไว้ในหมวดปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากหากพัฒนาวิชาชีพครูโดยไม่ได้ปฏิรูปการศึกษา ย่อมหมายถึงการพัฒนาครูเพื่อทำผลงานเลื่อนระดับเท่านั้น ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนแต่อย่างใด

- มีกรรมการสอบถามว่า ความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคสาม ความว่า “...และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ” คำว่า “เอกชน” หมายความว่ารวมถึงองค์กรชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคสาม ความว่า “...และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ” ควรแก้ไขเป็นความว่า “...และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ” ทั้งนี้ คำว่า “ภาคเอกชน” หมายความว่ารวมถึงองค์กรชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

- มีกรรมการสอบถามว่า ความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคสาม ที่มีการแก้ไขเป็นความว่า “...และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ” จำเป็นต้องมีการบัญญัติถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างมาตรา ๕๐ วรรคสาม จำเป็นต้องบัญญัติเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย เนื่องจากร่างมาตรา ๕๐ มีความมุ่งหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐ และภาคเอกชน โดยหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีงบประมาณที่เพียงพอ ย่อมสามารถจัดการศึกษาให้ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองประชาชนในท้องถิ่นได้ดีที่สุด

- มีกรรมการตั้งข้อสังเกตว่า ความในร่างมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่งที่แก้ไขใหม่ ความว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงโดยไม่~~เก็บ~~เก็บค่าใช้จ่าย” เป็นบทบัญญัติที่ดี แต่เมื่อรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ กระทรวงศึกษาธิการจะสามารถดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดได้หรือไม่

- มีความกังวลว่าเมื่อกระทรวงศึกษาธิการเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน อาจไม่เข้าใจพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างแท้จริง ดังนั้น อาจกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำกับดูแลการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน โดยไม่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการจัดการศึกษาโดยตรงก็ได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ต้องมีการบัญญัติบทเฉพาะกาลกำหนดระยะเวลาให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการมีเวลาเพียงพอที่จะปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญได้

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ กล่าวว่า คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เสนอให้เพิ่มการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ ในร่างมาตรา ๕๐ ด้วย

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างมาตรา ๕๐ ไม่ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านใด โดยเฉพาะ แต่มีความมุ่งหมายให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความถนัดของตน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชี่ยวชาญในสิ่งที่ตนถนัดเป็นสำคัญ

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๕๐ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๐ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงโดยไม่**เรียข**เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการหรือจัดให้มีที่หรือที่ซึ่งมีคุณภาพพอสำหรับทั้งนี้

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล **และดำเนินการให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับที่หรือที่ซึ่งมีคุณภาพพอสำหรับทั้งนี้** ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในการดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสอง รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน”

มาตรา ๕๑

“มาตรา ๕๑ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการกล่าวว่า หน้าที่ของรัฐในเรื่องการดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงนั้น มีข้อเสนอแนะจากบุคลากรทางการแพทย์ให้บัญญัติหลักการเรื่องการให้บริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงแยกออกจากหลักการเรื่องการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย ดังนั้น เสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๕๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๑ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ**และคุณภาพ****ได้มาตรฐาน**อย่างทั่วถึง และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รัฐพึงพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสูงขึ้นตามลำดับ”

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ความว่า “รัฐพึงพัฒนาการบริการสาธารณสุข” ในวรรคสองที่เพิ่มขึ้นใหม่นั้น ควรใช้คำว่า “รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุข” เพื่อให้สอดคล้องกับการบัญญัติหลักการในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ซึ่งคณะกรรมการได้บัญญัติความว่า “รัฐต้อง” ในทุกมาตรา

- ไม่เห็นด้วยกับการตัดคำว่า “และคุณภาพได้มาตรฐาน” ออก เนื่องจากมาตรา ๘๐ (๒) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้น ควรบัญญัติหลักการในเรื่องการกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ให้บริการสาธารณสุข และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุขไว้ในร่างมาตรา ๕๑ ด้วย

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสองที่เพิ่มขึ้นใหม่ เป็นดังนี้ “รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสูงขึ้นตามลำดับ” เพื่อให้สอดคล้องกับการบัญญัติร่างมาตราต่าง ๆ ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

นายธนวัฒน์ สัมชิตทอง เลขานุการกรรมการ คนที่สอง กล่าวว่า สมาชิกเขื่อนการปฏิรูปประเทศได้เสนอความเห็นให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการหน้าที่ของรัฐในเรื่องการให้บริการสาธารณสุข โดยเห็นควรกำหนดให้รัฐต้องให้ความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย เพื่อเป็นมาตรการป้องกันในเรื่องของการดูแลสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความเห็นของสมาชิกเขื่อนการปฏิรูปประเทศในเรื่องการกำหนดให้รัฐต้องให้ความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย เพื่อเป็นมาตรการป้องกันในเรื่องของการดูแลสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงนั้น ควรนำไปบัญญัติไว้ในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ จะเหมาะสมมากกว่าการบัญญัติไว้ในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

นายณรชิต สิงหเสนี โฆษกกรรมการ กล่าวว่า คณะรัฐมนตรีได้เสนอความเห็นต่อหลักการที่บัญญัติในร่างมาตรา ๕๑ ว่าอาจเกิดความว่าละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อยากไร้ เนื่องจากหลักการที่บัญญัติในร่างมาตรา ๕๑ ไม่มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองคนยากไร้ ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ เด็กหรือเยาวชนที่ไม่มีผู้ดูแล คนอายุหกสิบปี แรงงานเด็ก และแรงงานสตรี แม้จะปรากฏอยู่ในหลักทั่วไปแต่ก็เป็นจุดอ่อนที่อาจทำให้ร่างรัฐธรรมนูญถูกต่อต้านได้ว่าไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มบุคคลข้างต้นหรือไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาเหล่านี้ นอกจากนั้น มีความเห็นจากเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เสนอผ่านนายเอกพันธ์ ปินทวนิช ให้แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๕๑ เป็นดังนี้ “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้มาตรฐานอย่างเป็นธรรม ทั่วถึง และเท่าเทียม รวมทั้งได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยจากรัฐ และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด”

นายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า เรื่องการให้บริการด้านสาธารณสุขนั้น มาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้อยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ดังนั้น ควรนำหลักการในมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาบัญญัติในร่างมาตรา ๕๑ ด้วย เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนในการได้รับการด้านสาธารณสุขจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ประธานกรรมการเสนอเพิ่มความเป็นวรรคสาม ดังนี้ “ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย”

นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย กรรมการ กล่าวว่า สมาพันธ์สภาวิชาชีพแห่งประเทศไทยได้เสนอความเห็นต่อหลักการที่บัญญัติในร่างมาตรา ๕๑ ดังนี้

เรื่องที่หนึ่ง ควรเพิ่มความว่า “และการบริหารสุขภาพ” เนื่องจากการบริการสาธารณสุขเป็นการบริการในภาพรวมขององค์กร ส่วนบุคคลที่ได้รับบริการสาธารณสุขเป็นการบริหารสุขภาพซึ่งเป็นลักษณะการให้การดูแลสุขภาพเฉพาะบุคคล

เรื่องที่สอง ควรเพิ่มความว่า “โดยผู้ให้การบริหารสุขภาพที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานและจริยธรรมย่อมได้รับความคุ้มครอง” เพื่อให้มีการคุ้มครองผู้ให้บริหารสุขภาพที่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานและจริยธรรม

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง สอบถามว่า เรื่องสิทธิในการได้รับการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐนั้น มาตรา ๕๑ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์ คณะกรรมการควรบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในร่างมาตรา ๕๑ ด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความว่า “ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย” ในวรรคสามของร่างมาตรา ๕๑ ที่เสนอให้เพิ่มขึ้นใหม่นั้น ควรนำไปบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ดังนั้น เสนอเพิ่มความเป็นร่างมาตรา ๔๕/๒ ดังนี้

“มาตรา ๔๕/๒ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย”

- มีกรรมการตั้งข้อสังเกตว่า ความว่า “ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย” ในวรรคสองของร่างมาตรา ๔๕/๒ ที่เพิ่มขึ้นใหม่ อาจเกิดปัญหาในการตีความว่าหากไม่ใช่ผู้ยากไร้แล้วการได้รับการสาธารณสุขจากรัฐจะต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่

- ความว่า “ขจัดโรคติดต่ออันตราย” ในวรรคหนึ่งของร่างมาตรา ๔๕/๒ ที่เพิ่มขึ้นใหม่ ควรแก้ไขเป็นว่า “รักษาโรคติดต่ออันตราย”

- หลักการที่บัญญัติในร่างมาตรา ๕๑ และร่างมาตรา ๔๕/๒ ที่เพิ่มขึ้นใหม่นั้น ครอบคลุมถึงสิทธิของประชาชนในการได้รับการสาธารณสุขในเชิงป้องกันด้วยหรือไม่ เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนออกกำลังกาย หรือการดูแลสุขภาพ และสุขอนามัย เป็นต้น

- หลักการในเรื่องสิทธิในการได้รับการสาธารณสุขในเชิงป้องกันนั้น คณะกรรมการได้บัญญัติหลักการไว้ในร่างมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง ความว่า “รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน”

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความว่า “ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย” ในวรรคสองของร่างมาตรา ๔๕/๒ ที่เพิ่มขึ้นใหม่นั้น เป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องสิทธิของประชาชนที่จะพึงได้รับการสาธารณสุขของรัฐ

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติ ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๕๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕๑ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้อย่างทั่วถึง และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสูงขึ้นตามลำดับ”

๒. เพิ่มความเป็นร่างมาตรา ๔๕/๒ ดังนี้

“มาตรา ๔๕/๒ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย”

มาตรา ๕๒

“มาตรา ๕๒ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ประเด็นการพิจารณา

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เรื่องหน้าที่ของรัฐในการจัดหรือดำเนินการสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น มีผู้เสนอความเห็นให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๕๒ โดยให้นำหลักการที่บัญญัติในมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๕๒ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันการแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือการให้ภาคเอกชนผูกขาดกิจการด้านสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆ ทั้งนี้ ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอที่ให้นำหลักการมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาบัญญัติในร่างมาตรา ๕๒ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันมิให้รัฐแปรรูปรัฐวิสาหกิจเนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อกรแปรรูปรัฐวิสาหกิจบางแห่งที่มีผลประโยชน์ผูกพันได้

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง กล่าวว่า นวัตกรรมของโลกปัจจุบันในเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้มีการพัฒนาความร่วมมือของภาคเอกชน (Public Private Partnership : PPP) ซึ่งเป็นความร่วมมือเพื่อพัฒนาประเทศให้เดินไปข้างหน้าอันเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับจากประเทศ ๑ แตกต่างจากรูปแบบการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยที่กำหนดให้ภาครัฐจะต้องแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือกิจการโครงสร้างพื้นฐาน หรือโอนกิจการโครงสร้างพื้นฐานบางประเภทให้รัฐเป็นผู้บริหารจัดการแทนภาคเอกชน ภาครัฐจึงจะสามารถดำเนินกิจการร่วมกับเอกชนได้ ดังนั้น หากนำหลักการมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาบัญญัติในร่างมาตรา ๕๒ จะทำให้เกิดปัญหาดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในอดีตหรือไม่

ที่ประชุมสอบถามและแสดงความเห็น ดังนี้

- มีกรรมการแสดงความคิดเห็นว่า แนวคิดเรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือการให้สัมปทานแก่ภาคเอกชนในการดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานหรือทรัพยากรธรรมชาตินั้น ควรกำหนดให้รัฐมีอำนาจเหนือเอกชนในการกำกับดูแลด้านสิทธิประโยชน์ หรือกำหนดค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ให้แก่ผู้รับสัมปทาน ไม่ใช่ให้เอกชนมีอำนาจเหนือรัฐดังเช่นในปัจจุบัน

- เรื่องนโยบายด้านเศรษฐกิจนั้น มาตรา ๘๔ (๑๐) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ และต้องมีให้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ในความผูกขาดของเอกชนอันอาจก่อความเสียหายแก่รัฐ ดังนั้น กิจกรรมที่เป็นสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ รัฐสามารถมอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการได้ แต่การดำเนินกิจการของเอกชนดังกล่าวจะต้องไม่มีลักษณะเป็นการผูกขาดที่อาจก่อความเสียหายแก่รัฐ

- มีการสอบถามว่า คณะกรรมการมีความจำเป็นต้องบัญญัติร่างมาตรา ๕๒ หรือไม่ เนื่องจากการจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนนั้น ปัจจุบันรัฐได้จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงอยู่แล้ว

- ไม่เห็นด้วยกับนำหลักการมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาบัญญัติในร่างมาตรา ๕๒ เนื่องจากในอนาคตรัฐวิสาหกิจหรือกิจการบางประเภทที่มีผลประโยชน์การขาดทุน หรือภาครัฐมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการให้บริการของรัฐวิสาหกิจเพื่อให้เอกชนเข้ามาดำเนินการกิจการแทนรัฐ หากคณะกรรมการนำหลักการมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๕๒ อาจทำให้เกิดปัญหาในอนาคตได้

- เรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้น สังคมมีข้อกังวลในเรื่องการเรียกเก็บค่าบริการที่เพิ่มสูงขึ้นจากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น คณะกรรมการควรบัญญัติหลักการเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนว่าแม้จะมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ รัฐจะเป็นผู้ควบคุมหรือกำหนดนโยบายการเรียกเก็บค่าบริการไม่สูงกว่าที่เคยเรียกเก็บก่อนการแปรรูปเพื่อมิให้ประชาชนได้รับผลกระทบ

- คณะกรรมการควรนำหลักการในมาตรา ๘๔ (๑๐) และ (๑๑) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ไปบัญญัติไว้ในหมวด ๖ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เนื่องจากมีหลักการเดียวกันกับหลักการที่บัญญัติในร่างมาตรา ๗๑ ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการได้ประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องการจัดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในร่างมาตรา ๕๒ นั้น ควรเพิ่มหลักการในวรรคสองในลักษณะว่า สาธารณูปโภคที่รัฐจัดให้มีขึ้น รัฐบาลต้องไม่ดำเนินการเพื่อให้ตนเองหรือบุคคลใกล้ชิดได้รับประโยชน์ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยที่ภาครัฐหรือประชาชนไม่สามารถดำเนินการป้องกันการดำเนินการของรัฐบาลในลักษณะดังกล่าวได้ ส่วนหลักการเรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้น คณะกรรมการควรบัญญัติหลักการไว้ในร่างมาตรา ๗๑

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติรื้อการพิจารณาร่างมาตรา ๕๒

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งต่อไปในวันศุกร์ ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและกล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๔๕ นาฬิกา

นายเฉลิมศักดิ์ ใจขำนิ

วิทยาการชำนาญการ

นายณพนธ์ ฐลีจันทร์

นิติกรปฏิบัติการ

นายรัฐภูมิ คำศรี

นิติกรชำนาญการพิเศษ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกฎหมายการ ๒

ผู้ตรวจทาน

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์